

УДК 338.2

Злобіна К.С.,
директор,
ТОВ «ВІН-ГРУП»
(м. Кам'янське, Україна)

КОНКРЕТИЗАЦІЯ ЗМІСТУ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ, ЙОГО ЦІЛЕЙ І ЗАВДАНЬ ДЛЯ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Злобіна К.С. Конкретизація змісту фінансового планування, його цілей і завдань для сучасних тенденцій розвитку підприємства. У статті визначено переваги, які створює планування для суб'єктів господарювання. На основі аналізу літературних джерел узагальнено основні підходи до визначення сутності фінансового планування. Наведено процес фінансового планування та його вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства. Зазначено, що до основних етапів фінансового планування на підприємстві можна віднести аналіз фінансової ситуації, розроблення фінансової стратегії підприємства, складання поточних фінансових планів, розроблення оперативних планів, коригування фінансових планів. Зроблено висновки, що планування має охоплювати всі сфери діяльності підприємства, а також усі етапи, дії та операції як господарських процесів, так і процесів управління задля забезпечення в усіх ланках фінансово-господарської діяльності підприємства узгодженості та збалансованості.

Ключові слова: підприємство, фінансове планування, основні етапи фінансового планування, аналіз фінансової ситуації, фінансова стратегія підприємства, поточні фінансові плани, оперативні плани.

Злобина К.С. Конкретизация содержания финансового планирования, его целей и заданий для современных тенденций развития предприятия. В статье определены преимущества, которые создает планирование для субъектов хозяйствования. На основе анализа литературных источников обобщены основные подходы к определению сущности финансового планирования. Приведены процесс финансового

планирования и его влияние на финансово-хозяйственную деятельность предприятия. Указано, что к основным этапам финансового планирования на предприятии можно отнести анализ финансовой ситуации, разработку финансовой стратегии предприятия, составление текущих финансовых планов, разработку оперативных планов, корректировку финансовых планов. Сделан вывод, что планирование должно охватывать все сферы деятельности предприятия, а также все этапы, действия и операции как хозяйственных процессов, так и процессов управления для обеспечения во всех звеньях финансово-хозяйственной деятельности предприятия согласованности и сбалансированности.

Ключевые слова: предприятие, финансовое планирование, основные этапы финансового планирования, анализ финансовой ситуации, финансовая стратегия предприятия, текущие финансовые планы, оперативные планы.

Zlobina K.S. Specifying the content of financial planning, its goals and objectives for the current trends of enterprise development. The article identifies the benefits that planning creates for business entities. On the basis of the analysis of literary sources, the main approaches to the definition of the essence of financial planning are generalized. The process of financial planning and its influence on financial and economic activity of the enterprise are presented. It is noted that the main stages of financial planning at the enterprise can be attributed: analysis of the financial situation; development of financial strategy of the enterprise; drawing up current financial plans; development of operational plans; adjusting financial plans. It is concluded that planning should cover all areas of the enterprise, as well as all stages, actions and operations of both business processes and management processes in order to ensure consistency and balance in all levels of financial and economic activity of the enterprise.

Key words: enterprise, financial planning, main stages of financial planning, analysis of the financial situation, financial strategy of the enterprise, current financial plans, operational plans.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку підприємства показують, що однією з найважливіших функцій управління підприємством є планування його діяльності. Сутність планування виявляється в конкретизації цілей розвитку підприємства на відповідний період, визначенні завдань та способів їх досягнення, виявленні матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, які необхідні для вирішення поставлених завдань.

Розвиток теорії фінансового планування відбувався під впливом еволюції суспільства в історичному ракурсі, зміни його ціннісних орієнтацій, макросередовища, науково-технічного прогресу тощо. Ці чинники обумовили розвиток теорії та практики фінансового планування. Сучасна парадигма фінансового планування базується на теоретичних положеннях та висновках багатьох наукових дисциплін, відображає тісний взаємозв'язок фінансового планування з іншими функціональними напрямками управління підприємством, механізмами функціонування, а також інструментами фінансового ринку.

Недооцінка ролі фінансового планування як одного з ефективних інструментів управління підприємством може позначатись на системності та впорядкованості процесу прийняття рішень і загалом на результатах діяльності.

Отже, стає необхідною конкретизація змісту фінансового планування, його цілей та завдань для сучасних тенденцій розвитку вітчизняних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансового планування розглядалися в працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Серед вітчизняних вчених можна виділити таких, як Н.В. Матвеева, В.М. Олійник, І.В. Абрамова, О.М. Віленчук, Д.І. Дема, А.Ю. Романко, А.І. Ярмак, Т.Т. Белялов, Д.М. Радченко, А.В. Буряк, І.В. Дем'яненко, Н.Д. Бабяк, А.Г. Паскалова, О.А. Єрмоленко, К.О. Григоренко.

Науковці зосереджувались на різних аспектах фінансового планування, зокрема розглядали його відповідно до сфер діяльності підприємства, видів та підходів. Однак недостатньо дослідженими є особливості фінансового планування на вітчизняних підприємствах в сучасних умовах.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення сутності та особливостей фінансового планування на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Важливим компонентом теоретичної бази фінансового планування є загальна теорія планування. Впродовж свого існування теорія планування видозмінювалась та вдосконалювалась відповідно до розвитку економіки, підходів до управління та суспільства загалом [1, с. 37]. Планування – це найперша функція управління, яка передує іншим управлінським функціям та визначає їх сутність. Планування залежить від ефективного аналізу зовнішнього середовища, об'єктивного оцінювання власних позицій, потребує спільних зусиль та участі всіх складових організацій [2, с. 114].

Планування створює для суб'єктів господарювання важливі переваги:

- забезпечує підготовку до використання майбутніх сприятливих для підприємства умов;
- попереджує можливі проблеми;
- стимулює управлінський персонал до реалізації своїх рішень в подальшій діяльності;
- поліпшує координацію дій управлінського персоналу підприємства;
- сприяє раціональному використанню ресурсів на підприємстві.

За ринкової економіки значно підвищується матеріальна відповідальність керівника підприємства за його фінансовий стан. Саме тому зростає важливість перспективного, поточного й оперативного фінансового планування для забезпечення стійкого фінансового стану та підвищення рентабельності підприємств.

В сучасній науковій літературі існує безліч визначень поняття «фінансове планування». Слід зазначити, що серед зарубіжних та вітчизняних авторів сьогодні відсутній єдиний підхід до розуміння сутності цього поняття. Для більш чіткого розуміння поняття «фінансове планування» та з'ясування відмінностей у його трактуванні проаналізуємо зміст цього терміна за різними фаховими джерелами (табл. 1).

Основні підходи до визначення поняття «фінансове планування»

Автори	Визначення
В.М. Гриньова, В.О. Коюда	Складова управління фінансовими ресурсами, процес оцінювання потреб у коштах для забезпечення поточного виробництва й подальшого виробничого та соціального розвитку, а також визначення (встановлення) джерела покриття цих потреб.
І.Є. Мойсеєнко	Планування всіх доходів та напрямів витрачання грошових засобів підприємства для забезпечення його розвитку.
Г.О. Партин	Розроблення системи фінансових планів за окремими напрямками фінансової діяльності підприємства, які забезпечують реалізацію його фінансової стратегії в плановому періоді.
В.В. Ковальов	Документ, що характеризує спосіб здійснення фінансових цілей підприємства та пов'язує його доходи та витрати одні з одними.
І.А. Бланк	Процес розроблення системи фінансових планів та планових показників із забезпечення розвитку підприємства фінансовими ресурсами й підвищення ефективності його фінансової діяльності в плановому періоді.
О.М. Бандурка	Процес планування надходжень та використання фінансових ресурсів, встановлення оптимальних співвідношень у розподілі доходів підприємств.
І.В. Зятьковський	Планування фінансових ресурсів та напрямів їх використання задля забезпечення господарської діяльності підприємства.
В.І. Аранчій	Процес визначення обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування та напрямками їх цільового використання згідно з виробничими й маркетинговими показниками підприємства в плановому періоді.
Г.О. Крамаренко	Науковий процес обґрунтування на певний період руху фінансових ресурсів підприємства та відповідних фінансових відносин.
А.Н. Соломатін	Заключний етап розроблення бізнес-плану, в якому відображаються всі доходи та їх використання за основними напрямками діяльності підприємства.
Н.Я. Салига, С.Г. Дацій	Процес розроблення системи фінансових планів за окремими аспектами фінансової діяльності підприємства, які забезпечують реалізацію фінансової стратегії підприємства в майбутньому періоді.
В.М. Шелудько	Процес розроблення системи фінансових планів, що полягає у визначенні фінансових цілей, встановлення рівня відповідності цих цілей фінансовому стану підприємства та формування послідовності дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей.
А.М. Поддєрьогін	Процес визначення обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування та напрямками їх цільового використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками підприємства в плановому періоді.
В.П. Савчук	Управління процесом утворення, розподілу, перерозподілу та використання фінансових ресурсів на підприємстві, яке реалізується в деталізованих фінансових планах.
Р.А. Слав'юк	Розрахунок обсягів фінансових ресурсів за джерелами формування та напрямками використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками підприємств на плановий рік.
Г.О. Партин, А.Г. Загородній	Розроблення системи фінансових планів за окремими напрямками фінансової діяльності підприємства, які забезпечують реалізацію його фінансової стратегії в плановому періоді.
А.М. Ковальова, М.Г. Лапуста, Л.Г. Скамай	Процес розроблення системи фінансових планів та планових (нормативних) показників щодо забезпечення розвитку підприємницької діяльності фірми необхідними фінансовими ресурсами в майбутньому періоді.
В.В. Гончар	Технологія планування, обліку та контролю за грошима та фінансовими результатами. Фінансовий план – план діяльності та розвитку підприємства на визначений період, виражений у грошовій формі.
Л.С. Ситник	Складова частина народногосподарського планування, пов'язана з управлінням фінансами; процес оцінювання фінансових потреб підприємства й ухвалення рішення про фінансування цих потреб.
Т.В. Поліхун, Н.М. Богацька	Специфічна сфера управління. Специфічність фінансового планування полягає в тому, що об'єктом фінансового планування завжди є діяльність держави, господарських структур та окремих громадян; предметною галуззю фінансового планування є фінансові ресурси, їхній рух під час здійснення відтворювальних процесів в економіці.

Сутність фінансового планування, на думку Р.А. Слав'юка, полягає в тому, що воно є розрахунком обсягів фінансових ресурсів за джерелами формування та напрямками використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками підприємств на плановий рік. Тобто під фінансовим плануванням на підприємстві слід розуміти передусім процес розроблення різних видів фінансових планів як за термінами, змістом, так і за завданнями, які мають бути розв'язані в процесі виконання цих планів [3].

Г.О. Партин та А.Г. Загородній стверджують, що фінансове планування – це розроблення системи фінансових планів за окремими напрямками фінансової діяльності підприємства, які забезпечують реалізацію його фінансової стратегії в плановому періоді [4, с. 132].

А.М. Ковальова, М.Г. Лапуста та Л.Г. Скамай вважають, що фінансове планування – це процес розроблення системи фінансових планів та планових (нормативних) показників щодо забезпечення розвитку підприємницької діяльності фірми необхідними фінансовими ресурсами в майбутньому періоді [5].

В.В. Гончар робить акцент на тому, що фінансове планування – це технологія планування, обліку та контролю за грошима й фінансовими результатами. При цьому автор вважає, що фінансовий план – це план діяльності та розвитку підприємства на визначений період, виражений у грошовій формі.

Л.С. Ситник вважає, що фінансове планування – це складова частина народногосподарського планування, пов'язана з управлінням фінансами; процес оцінювання фінансових потреб підприємства й ухвалення рішення про фінансування цих потреб.

Т.В. Поліхун трактує фінансове планування як специфічну сферу управління. Специфічність фінансового планування полягає в тому, що об'єктом фінансового планування завжди є діяльність держави, господарських структур та окремих громадян; предметною галуззю фінансового планування є фінансові ресурси, їхній рух під час здійснення відтворювальних процесів в економіці.

Г.В. Сілакова та О.А. Базіченко зазначають, що фінансове планування є однією з найважливіших складових системи планування підприємства, дає змогу вирішувати такі життєво важливі завдання, як ефективне управління фінансовими потоками, забезпечення збалансованості фінансових ресурсів та потреб підприємства, оптимізація управлінських рішень, мінімізація витрат [6].

Проаналізувавши літературні джерела, можемо виділити такі групи підходів до визначення сутності поняття «фінансове планування». Одна група авторів (В.М. Гриньова, В.О. Коюда, І.А. Бланк, О.М. Бандурка, Г.О. Крамаренко, Н.Я. Салига, С.Г. Дачій, В.М. Шелудько, І.В. Зяцьковський, В.І. Аранчій, А.М. Поддєрьогін, В.П. Савчук, О.Г. Біла) вважає, що фінансове планування – це процес планування та використання всіх фінансових ресурсів на відповідний плановий період. Друга група вчених (Г.О. Партин, В.В. Ковальов, І.Є. Мойсєнко) вважає, що фінансове планування – це розроблення фінансових планів, в яких відображаються доходи та витрати за основними напрямками діяльності підприємства. Ці визначення характеризують фінансове планування як процес розрахунку потреби використання з урахуванням факторів, що впливають на цей процес, а саме показників виробничої та маркетингової діяльності.

Дослідивши підходи вищевказаних авторів, вважаємо, що перше визначення фінансового планування розкриває його сутність як управлінського процесу, визначеного кількісними та якісними параметрами механізму його реалізації, тоді як сформований план є проміжним результатом процесу планування, а також відповідним балансом, який має бути взаємоузгодженим та взаємопов'язаним за всіма напрямками діяльності підприємства.

Зрозуміло, що процес фінансового планування здійснюється через складання фінансових планів різного змісту та призначення залежно від завдань та об'єктів планування.

Фінансовий план має прямий вплив на економіку підприємства, що обумовлюється низкою обставин. По-перше, у фінансових планах відбувається з'ясування наявних початкових витрат для здійснення виробничої діяльності, а в результаті корегування досягається матеріально-фінансова збалансованість. По-друге, статті фінансового плану пов'язані з усіма показниками роботи підприємства (виробнича програма, план організаційно-технічного розвитку, капітальне будівництво тощо).

Отже, фінансовий план – це формалізований виклад системної сукупності заходів матеріального опосередкування функціонування підприємства. За формою фінансовий план є викладом цілей, цифр та організаційних пропозицій на планований період [7, с. 154].

Фінансове планування в плановій системі підприємства має домінуюче становище, оскільки від якості розроблення фінансових планів, як було зазначено раніше, залежить життєздатність підприємства.

Основними чинниками зростаючої ролі планування в умовах сучасного ринкового господарства є:

- мінливість зовнішнього середовища;
- збільшення розмірів підприємства, розширення напрямів його діяльності;
- збільшення масштабу та комплексності господарських завдань;
- зростаюче значення часу;
- обмеженість ресурсів;
- забезпечення рентабельності витрат і капітальних вкладень;
- необхідність отримання фінансування для досягнення цілей;
- вплив на процес реалізації плану зовнішнього середовища тощо [8, с. 100].

Для ефективного функціонування підприємства необхідно вміти оцінювати майбутній стан господарюючого суб'єкта з урахуванням можливих змін зовнішнього та внутрішнього середовища. Об'єктами фінансового планування на підприємствах слід вважати:

- виручку від продажу товарів;
- прибуток та його розподіл;
- фонди спеціального призначення та їх використання;
- обсяг платежів до державного бюджету у формі податків та зборів;
- внески до державних позабюджетних фондів у формі єдиного соціального податку;
- обсяг позичкових засобів, що залучаються з кредитного ринку;
- планувану потребу в обігових засобах та джерелах поповнення їх приросту;
- обсяг капітальних вкладень, джерела фінансування тощо [9, с. 328–329].

Рис. 1. Процес фінансового планування та його вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства [10]

До основних завдань фінансового планування на підприємстві належать:

- визначення шляхів ефективного вкладення капіталу, оцінювання його раціонального використання;
- забезпечення відтворювального процесу необхідними джерелами фінансування;
- узгодження показників виробничого плану з наявними фінансовими ресурсами, необхідними для його виконання;
- обґрунтування найбільш вигідних напрямів та проектів інвестування коштів;
- турбота про інтереси інвесторів та акціонерів під час розподілу прибутків;
- обґрунтування фінансових взаємовідносин з бюджетом, банками та іншими суб'єктами господарювання;
- контроль фінансового стану та платоспроможності підприємства;
- виявлення та мобілізація резервів збільшення прибутку за рахунок раціонального використання матеріальних, трудових та грошових ресурсів.

Фінансове планування спрямоване на досягнення сталого економічного зростання, підтримку збалансованості, створення умов для ефективного управління фінансами.

Планування має охоплювати всі сфери діяльності підприємства, а також усі етапи, дії та операції як господарських процесів, так і процесів управління (рис. 1) задля забезпечення в усіх ланках фінансово-господарської діяльності підприємства узгодженості та збалансованості.

Значення фінансового плану на підприємствах полягає в тому, що він:

- містить орієнтири, відповідно до яких підприємство буде діяти;
- дає можливість визначити життєздатність проекту в умовах конкуренції;
- є важливим інструментом отримання фінансової підтримки від зовнішніх інвесторів.

Під час фінансового планування спочатку розробляються фінансова політика та прогноз щодо окремих напрямів управління фінансами підприємства, необ-

хідні для забезпечення виконання плану господарської діяльності [11, с. 14].

Цілком очевидно, що без фінансового планування не може бути досягнуто високий рівень управління економікою підприємства, який забезпечує підвищення її ефективності, успіх на ринку, розширення та оновлення матеріальної бази, успішне розв'язання соціальних питань, здійснення матеріального стимулювання працівників.

Досвід багатьох розвинутих країн показує, що за сучасного ринку з його жорсткою конкуренцією планування фінансово-господарської діяльності є найважливішою умовою виживання, економічного зростання та процвітання. Саме тому воно дає змогу оптимально пов'язати наявні можливості підприємства щодо випуску продукції з попитом та пропозицією, що склались на ринку.

Таким чином, приділяючи більшу увагу фінансовому плануванню, підприємство досягне зміцнення

своєї фінансової стабільності, створить передумови для отримання чистого прибутку від операційних та інших видів діяльності, якого буде достатньо для самоопукності та самофінансування. Процес планування повинен максимально передбачати всебічне вивчення діяльності, тенденцій та закономірностей розвитку об'єкта планування й середовища його діяльності.

Висновки. Підсумовуюче вищесказане, зауважимо, що фінансове планування є важливим фактором на підприємстві. Проаналізувавши підходи до тлумачення терміна «фінансове планування» вітчизняними та зарубіжними авторами, ми побачили, що існує два основні підходи. Сутність першого полягає у визначенні планування як процесу, а другий розуміє його як результат (підготовлений план). Проте й перший, й другий підходи не пов'язують фінансове планування з визначенням його ефективності.

Список використаних джерел:

1. Ситник Г.В. Генезис і сучасна парадигма фінансового планування. Економічна теорія та історія економічної думки. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 7(133). С. 33–48.
2. Дикань Н.В., Борисенко І.І. Менеджмент: навч. посібник. Київ: Знання, 2008. 389 с.
3. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємства: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2002. 323 с.
4. Партин Г.О., Загородній А.Г. Фінанси підприємств: навч. посібник. Київ: АБІ НБУ, 2007. 332 с.
5. Ковалева А.М., Лапуста М.Г., Скамай Л.Г. Финансы фирмы: учебник. Москва: ИНФРАМ, 2000. 336 с.
6. Сілакова Г.В., Базіченко О.А. Методи фінансового планування на підприємстві. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10326/1/20.pdf>.
7. Витун С.Е., Чигрина А.И. Финансы организаций. Ч. 2: пособие. Гродно: ГрГУ, 2012. 340 с.
8. Белялов Т.Е. Необхідність та роль фінансового планування в сучасних умовах управління підприємством. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2014. Т. 19. Вип. 2/5. С. 98–101.
9. Семенов Г.А., Бугай В.З., Семенов А.Г., Бугай А.В. Фінансове планування і управління на підприємствах: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 432 с.
10. Кірсанова Т.О., Дьяченко Н.А. Проблеми та перспективи фінансового планування на підприємстві. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». 2011. № 4. С. 48–57.
11. Теличко Р.К. Фінансове планування на малих та середніх підприємствах. Фінанси України. 2007. № 8. С. 14–16.